

De Brinkmann

Spelregels

herstel cultuurhistorische waarden

12 juni 2017

POLMAN ADVIES

Inleiding	p. 3
Begrippen	p. 4
Spelregels	p. 5
Algemeen	
Smedestraat	
Schoutensteeg	
Grote Markt	
Daklandschap	

Inleiding

Het Brinkmanncomplex is het bebouwde kavel tussen Barteljorisstraat, Schoutensteeg, Smedestraat en de Grote Markt.

De bouw van de Brinkmann in de periode 1978-1982 betekende een rigoureuze, hardhandige en grootschalige ingreep in de historische structuur van het hart van de stad waarbij cultuurhistorische en karakteristieke waarden zijn weggevaagd.

De locatie wordt momenteel herontwikkeld.

Om de cultuurhistorische waarden zoveel mogelijk te herstellen zijn deze spelregels opgesteld. Doel van de spelregels is het repareren van de historisch stedenbouwkundige en architectonische structuur van de locatie waarbij wordt aangesloten op de essentiële, historisch-ruimtelijke kenmerken van de omgeving.

De spelregels volgen in beginsel het bestaand beleid en onderzoek zoals dat vastligt in de nota's:

- Monumenten Advies Bureau (MAB) Brinkmannpassage Haarlem, 2008,
- Gebiedsvisie en Ontwikkelingstrategie 2009,
- Criteria Ruimtelijke Kwaliteit Brinkmann 2012,
- Bestemmingsplan Oude Stad 2014,

De spelregels hebben betrekking op de gevelwanden en toegangen van de Smedestraat, de Schoutensteeg, de Grote Markt, en op het daklandschap.

PolmanAdvies
Drs. Mariette Polman
Julianastraat 16
2012 ES Haarlem
Polman.advies@xs4all.nl

Begrippen

Korrelgrootte: schaal van de parcellering en bebouwing. De historische korrelgrootte is gebaseerd op de historische perceelsbreedte van 2 a 3 vensterassen.

Monumentaal/entree met monumentale uitstraling: dominante, in het oog springende entree die gekenmerkt wordt door optimale architectonische verhoudingen (van de entree zelf en de verhoudingen binnen de gevel) en een bij deze architectonische kwaliteit behorende detaillering.

Parcellering: indeling in percelen. Pandsgewijze opbouw.

Historische parcellering: panden zijn vaak niet breder dan de overspanning van één of twee houten balken. Dit relatief smalle verkavelingspatroon is in hoge mate kenmerkend voor de historische binnenstad. Maat, schaal, ontwerp, materiaal, kleur en textuur van het pand verschilt van het buurpand. Dit resulteert in een afwisselend beeld van individueel herkenbare panden.

Plint: een duidelijk te onderscheiden horizontale lijn aan de onderzijde van een gebouw (basisplint) of een duidelijk te onderscheiden onderste horizontale laag van een gebouw.

Pui: gevelzijde van de onderbouw van een gebouw, veelal onderscheiden van de rest door gebruik van een ander materiaal (hout, staal) met glas.

Schaal: het begrip van relatieve grootte, vooral van één element tot een ander of van één element tot het geheel.

Verticaliteit: in verhouding veel hoger dan breed, het laten domineren van verticale lijnen in het uiterlijk.

Spelregels herstel cultuurhistorische waarden Brinkmann

Algemeen

Spelregel 1 Basistypologie Plinten

Dubbele plint of hoge plint over twee lagen (afb. 1). De basistypologie geldt voor de gevels aan de Smedestraat en Schoutensteeg. De typologie wordt gekenmerkt door:

- een dubbele plint dan wel een hoge plint over twee lagen,
- verticaliteit,
- een plintafluiting bij voorkeur in de vorm van een lijst met een uitkraging.

NB. Bij het toepassen van het plint-principe, dat wil zeggen een hoge, zo nodig dubbele plint, verticaliteit en een plintafluiting met uitkraging, gaat het uitsluitend om de typologie van de structuur. Verschijningsvorm, materiaal, kleur en textuur van de nieuwe plint kunnen verschillen.

Afbeelding 1. Basistypologie: dubbele plint of hoge plint over twee lagen. Pui in de Barteljorisstraat: dubbele plint, verticaliteit, plintlijst die zorgt voor een duidelijk leesbare intermediair tussen onder- en bovenmilieu.

Smedestraat

Spelregel 2 Plinttypologie I

Toepassen basistypologie in de vorm van een dubbele plint of hoge plint over twee lagen over de hele Brinkmanngevel vanaf de hoek met de Schoutensteeg tot aan Smedestraat 34-36. Deze dubbele plint of hoge plint over twee lagen:

- heeft een basisplint van een behoorlijke maat (0,50 - 0,60 cm),
- het benedendeel van de plint (voormalige arcade) is zo open/transparant mogelijk (etalages) met staande gevelopeningen,

- het bovendeel van de plint: wordt architectonisch zoveel mogelijk 'transparant' gemaakt, de plintlijst: de hoogte sluit aan op de bestaande loodslab van de verdiepingsvensters. De hoogte is bij benadering gerelateerd aan de oorspronkelijke (historische) hoogte van de lijsten (afb. 2), de historische pui op de hoek Smedestraat-Schoutensteeg (afb. 3) en de (historische) puilijsten aan de overzijde van de straat (afb. 4).
- het geveldeel boven de dubbele plint of hoge plint over twee lagen:
 - o heeft een gevelindeling die gebaseerd is op de historische korrelgrootte van de historische bebouwing en op de onderstaande gevel,
 - o heeft staande gevelopeningen waarbij het glasoppervlak dominant is ten opzichte van het metselwerk,
 - o heeft een gevelafsluiting in de vorm van een min of meer geprononceerde beëindiging (kroonlijst) waarboven een kap.

Afbeelding 2. Smedestraat 1905 gezien vanaf hoek Grote Markt. Links (latere) Brinkmanngevel met hoek Schoutensteeg. Historische puiken met puilijsten op een min of meer gelijke hoogte. Toepassen spelregel 2 en 3: plinttypologie.

Afbeelding 3. Smedestraat. Toepassen Spelregel 2 en 3: plinttypologie met plintlijsten die ongeveer de hoogte hebben van de historische pui rechts.

Afbeelding 4. Smedestraat: Toepassen Spelregel 2 en 3: plinttypologie met plintlijsten die ongeveer de hoogte hebben van de winkelpuילijsten aan de overzijde.

Spelregel 3 Plinttypologie II

Om de dubbele plint of hoge plint over twee lagen goed te laten aansluiten op de historische gevelstructuur van de Smedestraat is deze:

- geparcelleerd: de dubbele of hoge plinten over twee lagen verschillen genuanceerd in maat, hoogte en verschijningsvorm van elkaar. De parcellering is gebaseerd op de historische korrelgrootte zoals deze bijvoorbeeld zichtbaar is in de puien aan de overzijde,
- plintlijsten verspringen eveneens genuanceerd in hoogte ten opzichte van elkaar,
- basisplinten, bij voorkeur met een behoorlijke maat (0,50 - 0,60 cm), verspringen eveneens enigszins in hoogte van elkaar.

NB.

- De historische rooilijn is niet de huidige rechtlijnige rooilijn maar een zacht gebogen lijn. Wanneer de huidige Brinkmannegevel wordt 'opgedikt' met de plinttypologie en deze plint wordt geplaatst in de daadwerkelijk historische rooilijn geeft dat mogelijkheid tot het aanbrengen van meer transparantie in, met name, het bovenste deel van de plint. (bijv. etalages).

Spelregel 4 Toegangen

De eventuele toegangen in de Smedestraat (naar daklandschap en woningen) zijn herkenbaar, hoog, dominant, monumentaal en verticaal geleed.

Schoutensteeg

Spelregel 5 Plinttypologie + bovengevel

- Toepassen basistypologie in de vorm van een dubbele plint of hoge plint over twee lagen vanaf de hoek van de Smedestraat aansluitend op het in de rooilijn naar voren springende Corrie ten Boompand (hoek Barteljorisstraat).

- Deze dubbele plint of hoge plint over twee lagen is:
 - o geplaatst in de historische rooilijn (BP),
 - o heeft een basisplint van een behoorlijke maat (0,50 - 0,60 cm),
 - o zo open/transparant mogelijk,

- heeft een zo hoog mogelijk geplaatste plintlijst.
- (de uitkragende galerij wordt conform de Criteria Ruimtelijke Kwaliteit 2012 verwijderd)
- het geveldeel boven de dubbele plint of hoge plint over twee lagen:
 - heeft een gevelindeling die gebaseerd is op de historische korrelgrootte van de historische bebouwing en op de onderstaande gevel,
 - heeft staande gevelopeningen waarbij het glasoppervlak dominant is ten opzichte van het metselwerk,
 - heeft een gevelafsluiting in de vorm van een min of meer geprononceerde beëindiging (kroonlijst) waarboven een kap.

Spelregel 6

- De toegang (naar daklandschap en woningen) ter plekke van de huidige entree is:
 - herkenbaar en leesbaar. Maat en schaal van deze entree zijn in ruimtelijke samenhang met elkaar en in juiste relatie met de gevelwand. (afb. 5)

Afbeelding 5. Schoutensteeg. Na verwijdering van de galerij Spelregel 6 toepassen.

Grote Markt

Spelregel 7 Entree

- Herstel van het 'gat' in het voormalige Bilderdijkpand Grote Markt nr. 5. (afb. 6).
- De gevel wordt weer 'op de grond' gezet door:
 - dan wel de driedeling herstellen gerelateerd aan de bovenstaande gevel.(afb. 7)
 - dan wel een op de voormalige kleinschalige historische winkelpui georiënteerde nieuwe pui ontwerpen (afb. 8, 9, 9a) met als uitgangspunten:
 - verticaliteit, monumentaal, hoge architectonische kwaliteit (overeenkomstig de andere (historische) entrees in deze pleinwand).

Afbeelding 6. Grote Markt. Spelregel 7: de 17de-eeuwse Bilderdijkgevel komt weer 'op de grond' te staan. Het gapende 'gat' in de historische gevel wordt gevuld.

Afbeelding 7. De Grote Markt in de jaren zeventig. De begane grondpui van het Bilderdijkpand (nu het 'gat' in de gevel) is gevuld met een op de bovenstaande gevel georiënteerde drieliding.

Afbeelding 8. De Grote Markt in de jaren dertig. De begane grondpui van het Bilderdijspand (nu het 'gat' in de gevel) is gevuld met een winkelpui.

Afbeelding 9. Tegeltabelau in de entree van Grand Cafe Brinkmann uit 1929

Afbeelding 9a. Detail tegeltabelau (1929): begane grondpui van het Bilderdijspand

Spelregel 8 Toegang aan de grote markt

De toegang tot de appartementen wordt bij voorkeur gemaakt via een nieuw te ontwerpen entreegebouw ter plekke van Grote Markt 15 (voormalig pand Peetoom) (afb. 10). Het bestaande 'Peetoompand' heeft een architectonische uitstraling die zich niet voegt in deze historische gevelwand die bepaald wordt door een hoge mate van monumentaliteit, architectonische kwaliteit en verfijnde (historische) detaillering.

De uitgangspunten bij sloop/nieuwbouw, hetzij herontwikkeling van het bestaande pand zijn:

- dominante, goed herkenbare, hoge entree,
- verticaliteit, monumentaal, hoge architectonische kwaliteit (overeenkomstig de andere (historische) entrees in deze pleinwand) (afb. 11, 12),
- deze toegang mag uiteraard geen 'gat' in de gevelwand vormen. Maat en schaal van de entree zijn in ruimtelijke samenhang met elkaar en in juiste relatie met de pleinwand.

Afbeelding 10. Grote Markt. Voormalige pand 'Peetoom'. Spelregel 8 toepassen.

Afbeelding 11. Grote Markt: historische entrees zijn monumentaal, verticaal, hoog en dominant vormgegeven.

Afbeelding 12. Grote Markt: historische entree

Spelregel 9 Toegangen Grote Markt

Toegangen/entrees zijn verticaal geleed, maar zijn eveneens:

- monumentaal,
- met architectonische kwaliteit en daarbij behorende detaillering ontworpen,
- voorzien van een kozijn en plint.

Afbeelding 13. Grote Markt. Spelregel 9: toegangen zijn verticaal geleed, maar behoren ook architectonische kwaliteit met bijbehorende verfijnde detaillering te bezitten, evenals voorzien te zijn van een kozijn en basisplint.

Daklandschap

Spelregel 10 Daklandschap

Achter de bestaande kappen van de panden Grote Markt komt een nieuw daklandschap. Door de maximale toegestane nokhoogte van 12 meter zal het nieuwe dak in massa en hoogte dominant zijn ten opzichte van de bestaande kappen langs de Grote Markt.

Om de bestaande historische daken van de panden Grote Markt visueel dominant te laten blijven (lange zichtlijnen) zal het nieuwe dak een tweede, aan de hiërarchisch belangrijke Grote Marktkappen, zoveel mogelijk ondergeschikte maar wel in verschijningsvorm nieuwe laag moeten zijn (afb. 14, 15, 16).

Het nieuwe dak:

- wordt als architectonische eenheid ontworpen,
- is in vorm, plasticiteit afwijkend ten opzichte van de bestaande traditionele met keramische pannen gedekte daken van de panden langs dit deel van de Grote Markt,
- vormt een nieuw silhouet en houdt in zijn kleurstelling eveneens rekening met de wolkenluchten
- vertoont in materialisatie en kleurstelling eenheid en terughoudendheid,
- heeft een architectonische kwaliteit van (inter)nationaal niveau.

Afbeelding 14. Daklandschap Grote Markt. Dominantie van traditionele kappen langs de Grote Markt

Afbeelding 15. Het 'Brinkmann-daklandschap' achter de kappen van de Grote Markt. Spelregel 10 toepassen bij het ontwerp van het nieuwe dak.

Afbeelding 16. Het 'Brinkmannndak' achter de kappen van de Grote Markt. Spelregel 10 toepassen bij het ontwerp van het nieuwe dak.

Spelregel 11

Buitenruimte nieuwe appartementen:

- de gemeenschappelijke buitenruimte is als eenheid ontworpen (geen individuele 'tuintjes', schuttingen e.d.)